

Maria Brzezinowa

Lektorat języka polskiego na Uniwersytecie Karola w Pradze

Biuletyn Polonistyczny 22/4 (74), 68-74

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lektoraty języka polskiego w OIKP

Ośrodek prowadzi bezpłatne lektoraty języka polskiego. Zapisy na nie ogłaszane są we wrześniu każdego roku. Obecnie istnieje pięć grup lektoratowych: trzy – dla początkujących, jedna – dla średnio zaawansowanych i jedna – konwersacyjna. Zajęcia w dwu grupach dla początkujących prowadzi doc. dr Th. Bešta, a w pozostałych – pracownik OIKP mgr A. Magala. Lektorzy korzystają w swej pracy ze skryptów warszawskiego "Polonicum" i skryptu Th. Bešty "Polština pro Čechy", mają też do dyspozycji przezrocza, fotogramy, filmy i inne pomoce audiowizualne. Doc. dr Th. Bešta przygotowuje obecnie – opierając się na materiałach uzyskanych na prowadzonych tu lektoratach – rozprawę językoznawczą na temat wpływu macierzystego języka słuchaczy na ich polszczyznę.

---

¹ O wieloaspektowej pracy Ośrodka, obejmującej nie tylko stolicę, ale cały teren Czech, pisał niedawno J. Urban w obszernym artykule pt. "W pępku Pragi" ("Polityka" 1978, nr 42).

² Przynosi ona następujące pozycje: E. Lotko, Słowo wstępne; L. Řehaček, Stan obecny i perspektywy polonistyki na Uniwersytecie Karola w Pradze; J. Pelikán, Polonistyka na Uniwersytecie J. E. Purkyně w Brnie; M. Komárek, Sytuacja polonistyki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu; D. Kadlubiec, Polonistyka w Ostrawie; Š. Ondruš, O sytuacji filologii polskiej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie; J. Kriššaková, Lektorat języka polskiego na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu P. J. Šafárika w Prešovie; J. Hvišč, Stan obecny i perspektywy polonistyki w Instytucie Literaturoznawstwa SAN w Bratysławie; List uczestników Konferencji (do ministerstw Szkolnictwa ČRS i SRS w sprawie regularnego naboru na studia polonistyczne oraz propozycji udoskonalenia programu tych studiów); Alfabetyczny spis uczestników Konferencji.

³ DILIA = Agencja Teatralno-Literacka.

Stanisława Brzezina

Lektorat języka polskiego na Uniwersytecie Karola w Pradze w roku akad. 1978/79

Struktura studiów polonistycznych¹

Studenci Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola muszą studiować równoległe dwa kierunki – jeden jako główny (kurs 5-letni), drugi

jako dodatkowy (kurs 4-letni, zakończony tzw. egzaminami państwowymi). Studia kończą się pracą dyplomową, pisaną na kierunku głównym, na podstawie której uzyskuje się tytuł dyplomowanego filologa. Na trzecim roku studiów słuchacze podejmują decyzję, który kierunek wybierają jako główny, a na początku czwartego roku otrzymują temat pracy dyplomowej, który ma tutaj formę podpisanego przez dziekana urzędowego dokumentu, z podaniem nazwiska promotora i konsultantów pracy, a także dokładnych wytycznych co do samego tematu.

Obecnie studenci lat I-III łączą polonistykę z filologią macierzystą, tzn. bohemistyką, co jest zrozumiałe z tego względu, że większość z nich pracuje po studiach w zawodzie tłumacza. Dwoje studentów IV roku łączy polonistykę z historią, a wyjątkowo jedna studentka II roku łączy polonistykę z germanistyką.

Należy dodać, że na polonistyce i bohemistyce UK studiuje obecnie ośmiu Polaków mieszkających stale w kraju. W Pradze znaleźli się oni na ogół ze względów rodzinnych, w paru wypadkach wystarali się o studia zagraniczne z puli MNSWiT.

Trzy słuchaczki czeskie z trzeciego roku studiują przez cały bieżący rok akademicki na filologii polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, czwarta odbyła staż w tymże Uniwersytecie tylko w semestrze zimowym.

Liczba studentów na poszczególnych rocznikach polonistyki przedstawia się następująco: r. I - 4 (+ 2 studentów polskich), r. II - 12, r. III - 8 (+ 2 studentów polskich), r. IV - 2 (+ 1 studentka niemiecka, która ma indywidualny program studiów² i pracuje już na bohemistyce w Uniwersytecie Humboldta w Berlinie). W sumie 26 studentów czeskich i słowackich oraz 5 studentów innej narodowości.

Polonistyka podlega organizacyjnie Katedrze Sławistyki, kierowanej przez doc. dra Jana Petra - polonistę, bałkanistę i językoznawcę ogólnego. Opiekunem polonistyki jest obecnie doc. dr Otakar Bartoš - historyk literatury polskiej XIX i XX w. oraz tłumacz z języka polskiego na czeski. Jest ona najliczniej obsadzonym kierunkiem w obrębie Katedry Sławistyki, zarówno pod względem liczby studentów, jak kadry naukowo-dydaktycznej. W jej skład - oprócz dwu wyżej wymienionych - wchodzi doc. dr Theodor Bešta - językoznawca, dr Luboš Řehaček - lingwista, i dr Jan Pilař - poeta, tłumacz i historyk literatury.

Polonistyczne prace naukowe

Dorobek polonistyczny pracowników Katedry przedstawia się imponująco. Wymienimy przykładowo najważniejsze publikacje z ostatnich lat³:

- 1973 - 1977: Wstęp do studiów polonistycznych, t. I-II (J. Petr, L. Řehaček, O. Bartoš, ponadto spoza Katedry: R. Kvaček - historia, V. Soukupová - sztuki piękne, J. Gabrielová - muzyka).
- 1974 - Słownik pisarzy - Polska (O. Bartoš).
- 1977 - Podstawy języka polskiego (J. Petr); Język polski dla Czechów cz. I (Th. Bešta); Pięćdziesiąt lat polonistyki na Uniwersytecie Karola. Prace z historii slawistyki, t. IV (red. Th. Bešta). (Tu na s. 243-247 zamieszczono spis polonistycznych prac kandydackich, doktorskich i dyplomowych, wykonanych w UK w latach 1882-1973).
- 1978 - Stan obecny i perspektywy polonistyki na Uniwersytecie Karola (L. Řehaček). (Jest to jeden z referatów wygłoszonych na pierwszej Konferencji Polonistów Czechosłowackich - Olomuniec, 17 III 1978 - drukowany w czeskiej i polskiej wersji językowej).

Te i inne prace⁴ powstały w atmosferze ważnych jubileuszów: 50-lecia Katedry Języka i Literatury Polskiej (1973), 130-lecia polonistyki na UK (1978) i zbliżającej się 100 rocznicy założenia Seminarium Filologii Słowiańskiej na tymże Uniwersytecie⁵.

Obecnie pracownicy Katedry przygotowują kolejne podręczniki: Tłumaczenie z języka polskiego na czeski (L. Řehaček, O. Bartoš, J. Pilař) - praca przyjęta do planu wydawniczego uczelni na rok 1981; Literatura polska w powojennym 30-leciu (O. Bartoš); Język polski dla Czechów, cz. II (Th. Bešta).

Oprócz działalności naukowej pracownicy ci prowadzą zajęcia dydaktyczne ze studentami lat I-IV.

Program studiów polonistycznych

Kierunek: Polonistyka

Rok I. Semestr zimowy. Wykłady: Wstęp do językoznawstwa (30 g.); Wstęp do literaturoznawstwa (30 g.); Historia i kultura Polski (30 g.).
Lektorat języka polskiego (60 g.). - Semestr letni. Wykłady: Historia

i kultura Polski (30 g.); Fonetyka polska (30 g.); Dzieje literatury polskiej - do Oświecenia włącznie (30 g.). Lektorat języka polskiego (60 g.).

Rok II, Semestr zimowy⁶. Wykłady: Gramatyka polskiego języka literackiego (30 g.); Historia literatury polskiej (30 g.). Ćwiczenia: Historia literatury polskiej (30 g.). Lektorat języka polskiego (60 g.). -

Semestr letni. Wykłady: Gramatyka polskiego języka literackiego (30 g.); Historia literatury polskiej (30 g.). Ćwiczenia: Historia literatury polskiej (30 g.). Lektorat języka polskiego (60 g.). Praktyka (1 tydzień).

Rok III. Semestr zimowy. Wykłady: Gramatyka polskiego języka literackiego (30 g.); Historia literatury polskiej (30 g.); Teoria i praktyka przekładu (30 g.). Ćwiczenia: Historia literatury polskiej (30 g.). Lektorat języka polskiego (30 g.). -

Semestr letni. Wykłady: Historia języka polskiego i dialektologia (30 g.). Ćwiczenia: Historia języka polskiego i dialektologia (30 g.); Historia literatury polskiej (30 g.); Teoria i praktyka przekładu (30 g.). Lektorat języka polskiego (30 g.).

Rok IV. Semestr zimowy. Wykłady: Historia literatury polskiej (30 g.); Wykład monograficzny z zakresu językoznawstwa (30 g.). Lektorat języka polskiego (30 g.). - Semestr letni. Wykład: Problemy współczesnej Polski (30 g.). Seminarium językowe (30 g.). Ćwiczenia z przekładu i tłumaczenia (30 g.). Lektorat języka polskiego (30 g.). Praktyka (2 tygodnie).

Kierunek: Przekład i tłumaczenie⁷

Rok I. Semestr zimowy. Wykłady: Historia i kultura Polski (30 g.); Fonetyka polska (30 g.). Ćwiczenia: Fonetyka polska (30 g.); Konwersacja polska (30 g.); Ćwiczenia gramatyczne (30 g.); Ćwiczenia leksykalne (15 g.). - Semestr letni. Wykłady: Historia i kultura Polski (30 g.); Gramatyka kontrastywna - język polski a czeski (30 g.). Ćwiczenia: Gramatyka kontrastywna - język polski a czeski (15 g.); Fonetyka polska (30 g.); Ćwiczenia leksykalne (15 g.); Konwersacja polska (30 g.).

Program studiów polonistycznych jest stale udoskonalany. Wg starego programu studiują słuchacze III i IV rocznika. Po każdym semestrze obowiązują konkretne egzaminy.

Tematy prac dyplomowych

W chwili obecnej na kierunku polonistycznym przygotowywane są dwie prace dyplomowe: Alena Hrubešová: Czeskie i słowackie przekłady Cypriana Norwida; Roman Krasnický: Odbicie dzieła Janusza Korczaka w twórczości Igora Newerlego.

Na kierunku bohemistycznym istnieje zwyczaj dawania studentom-Polakom kontrastywnych polsko-czeskich tematów prac dyplomowych. Obecnie powstają tam następujące prace: Jolanta Fajkowska: *Passivum reflexivum*. (Wybrane problemy na podstawie konfrontacji języka polskiego i czeskiego); Barbara Gawin: Związki frazeologiczne z nazwami zwierząt w języku polskim i czeskim; Grażyna Gerac: Walencja wyrazów w języku polskim i czeskim (na przykładzie czasowników myślenia i percepcji zmysłowej); Małgorzata Mokrzyńska: Skróty i skrótowce w języku polskim i czeskim; Krystyna Musielak: Jednowyrazowe i dwuwyrazowe określenia w języku polskim i czeskim; Małgorzata Pieterwas: Porównanie obrazu wsi powojennej w literaturze polskiej i czeskiej; Grażyna Spiechowicz: Recepcja twórczości Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Czechosłowacji.

Lektoraty języka polskiego

Lektoraty języka polskiego na Uniwersytecie Karola w Pradze prowadzili w okresie powojennym następujący pracownicy uniwersytetów polskich: M. Korulska-Olszowska, M. Basaj, J. Rohoziński, J. Mączyński, J. Pyzik. Od października 1978 r. prowadzi je niżej podpisana, na dwu pierwszych latach studiów równoległe z doc. drem Th. Beštą. Wieloaspektową problematykę lektoratu podzielono w ten sposób, że Th. Bešta kładzie nacisk na literacką polszczyznę pisaną oraz na poprawność gramatyczną, M. Brzezina zaś na współczesną polszczyznę potoczną, konwersację i leksykę.

Studenci pracy znajdują się w szczególnie uprzywilejowanej sytuacji, mogą bowiem zawsze liczyć na sprawną pomoc Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej w Pradze. Studenci zapisani do Interklubu Polskiego (w praktyce wszyscy studenci polonistyki) otrzymują co miesiąc program działalności Ośrodka oraz indywidualne zaproszenia na imprezy.

W kinoteatrze Ośrodka wyświetlane są dla nich niejednokrotnie nadprogramowe specjalne filmy.

W bieżącym roku akademickim OIKP zorganizował trzy imprezy w gmachu Wydziału Filozoficznego: wykład bohemy z UJ dra Jacka Balucha "O poezji czeskiej w Polsce"; wykład publicysty i pisarza Kazimierza Dębickiego "Janusz Korczak - lekarz, pedagog, pisarz"; wystawę z okazji XXXV-lecia PRL pn. "Panorama nauki polskiej".

Studenci oglądali również spektakle Teatru Narodowego z Warszawy i występy Czesława Niemena.

Należy wreszcie zaznaczyć, że uczestnicy wszystkich grup lektorskich przygotowali pod kierunkiem niżej podpisanej wieczór artystyczny ku uczczeniu XXXV-lecia PRL. Impreza odbyła się 1 czerwca 1979 r. w największej sali OIKP.

Postulaty na przyszłość

Jak widać, rozwijająca się polonistyka na Uniwersytecie Karola godnie kontynuuje swe ponad stuletnie tradycje, co nie oznacza jednak, aby nie można jej było dalej udoskonalać. Po pierwszym roku pracy za najważniejsze uznałabym następujące postulaty:

1. przyspieszenie redagowania obszernego, nowoczesnego słownika czesko-polskiego i polsko-czeskiego, przygotowywanego przez zespół tułtejszej Akademii Nauk (ČSAV) pod redakcją Th. Bešty;

2. opracowanie tematycznego słownika obrazkowego polsko-czeskiego (podobnego np. do "Bildwörterbuch. Deutsch u. Polnisch...", Leipzig 1975, zawierającego ponad 200 tablic z ilustracjami);

3. zorganizowanie odpowiedniej taśmoteki i płytoteki polskiej;

4. zorganizowanie obowiązkowych studenckich stażów językowych w Polsce (w czerwcu 1979 r. ma być podpisana ostateczna umowa między polskim MNSWiT a czechosłowackim Ministerstwem Školství w sprawie obustronnej wymiany studentów na okres jednego semestru);

5. zwiększenie liczby godzin lektoratu na latach niższych i podzielenie go na trzy typy osobnych zajęć: konwersacja, ćwiczenia gramatyczne, ćwiczenia leksykalne (tego typu rozwiązanie wprowadzono z powodzeniem na kierunku przekładowym); doraźne tworzenie grup dla za-

awansowanych (obecnie grupy o nierównym poziomie sprawiają duże trudności dydaktyczne);

6. zwiększenie wymiaru zajęć fakultatywnych (np. z kultury języka, stylistyki, poetyki, folklorystyki, teatrologii, filmoznawstwa), na które mogliby uczęszczać jednocześnie studenci różnych lat;

7. utworzenie studenckiego Koła Naukowego Sławistów, a w jego obrębie - Sekcji Polonistycznej (zespół lektorów słowiańskich przy Katedrze Sławistyki UK postanowił wystąpić do władz Katedry z odpowiednią propozycją).

---

¹ Por. J. Tolimatová-Veselá: Polonistyka w Czechach, BP, z. 53, s. 55-56.

² Indywidualny program studiów w Polsce mają tylko studenci osiągający najlepsze wyniki w nauce, natomiast w Czechosłowacji mogą się ubiegać o taki program ci studenci, którym szczególnie ważne przyczyny uniemożliwiają systematyczne uczęszczanie na zajęcia. W umówionych terminach zdają oni z partii materiału wyznaczonych przez wykładowców poszczególnych przedmiotów.

³ Dla ułatwienia podaję tytuły (a w dalszej partii artykułu także nazwy przedmiotów) w polskiej wersji językowej.

⁴ Por. też A. Markowski, Z prac Katedry Sławistyki Uniwersytetu Karola w Pradze, "Przegląd Humanistyczny" 1978, nr 5, s. 148 nn.

⁵ Jubileusz ten uczci księga pamiątkowa, która ukaże się w 1980 r. pod red. J. Petra jako t. VII "Prac z historii sławistyki".

⁶ Już po rozpoczęciu roku akademickiego nastąpiła korektura programu zajęć II roku: przeniesiono na rok III wykład i ćwiczenia z historii języka polskiego i dialektologii.

⁷ Ponieważ dla Polaka nie ma wyraźnej granicy między pojęciami "przekład" i "tłumaczenie", należy wyjaśnić, że w Czechach pierwszy termin odnosi się do czynności utrwalania przekładu za pomocą pisma, zaś drugi do przekładu ustnego. - Pięcioro studentów tego kierunku łączy polonistykę z rusycystyką. Aktualnie taką kombinację studiuje tylko I rocznik.

Dr Maria Brzezina
lektor języka polskiego

Polonistyka w Słowacji

Badania polonistyczne w Słowacji mają bogatą i długoletnią tradycję.